

Sygn. akt III AUa 1236/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 sierpnia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Jolanta Wolska (spr.)

Sędziowie: SSA Jacek Zajączkowski

del. SSO Barbara Kempa

Protokolant: sekretarz sądowy Aleksandra Białecka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 27 sierpnia 2019 r. w Ł.

sprawy E. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o emeryturę

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Kaliszu

z dnia 2 października 2018 r. sygn. akt V U 663/18

zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie.

Sygn. akt: III AUa 1236/18

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 21 czerwca 2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. odmówił E. K. prawa do emerytury na podstawie przepisów art. 184 w związku z art. 32 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j.: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.), powoływanej dalej jako „ ustawa o emeryturach i rentach z FUS” oraz w związku z przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.), powoływanego jako „ rozporządzenie ” W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, iż ubezpieczony na dzień 1 stycznia 1999 r. nie udowodnił 15 lat zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Organ rentowy do pracy w szczególnych warunkach nie uwzględnił żadnego okresu zatrudnienia wnioskodawcy, w szczególności jego pracy w Spółdzielni Kółek Rolniczych w M. z siedzibą w S. – od 1 kwietnia 1976 r. do 28 października 1976 r. oraz od 2 listopada 1978 r. do 31 grudnia 1998 r., na stanowisku traktorzysty, wskazując, że w powyższym okresie ubezpieczony wykonywał pracę kierowcy ciągnika przy różnych pracach polowych, a poruszanie się po drogach publicznych wynikało z potrzeby dojazdu na pole. Traktorzysta przy pracach w polu nie jest narażony na te same czynniki szkodliwe, w tym samym stopniu, co w transporcie.

Od wskazanej wyżej decyzji E. K. wniósł odwołanie, w którym podniósł, iż - jako okres pracy w szczególnych warunkach - winien być uwzględniony okres zatrudnienia w Spółdzielni Kółek Rolniczych w M. z siedzibą w S. od 1 kwietnia 1976 r. do 31 grudnia 1998 r, na stanowisku kierowcy ciągnika rolniczego, czyli traktorzysty.

W odpowiedzi na odwołanie, złożonej w dniu 10 sierpnia 2018 r., Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. wniósł o oddalenie odwołania, podtrzymując tę samą argumentację, co w zaskarżonej decyzji, a przede wszystkim, że odwołujący nie udowodnił okresu 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Wyrokiem z dnia 2 października 2018 r. Sąd Okręgowy w Kaliszu zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia 21 czerwca 2018 r., znak: ENS/25/02605160, w ten sposób, że przyznał odwołującemu E. K. emeryturę, poczynając od dnia 1 maja 2018 r.

Wyrok ten został oparty na następujących ustaleniach faktycznych i ich prawnej ocenie:

E. K., urodzony (...), wystąpił w dniu 18 maja 2018 r. z wnioskiem o przyznanie mu prawa do emerytury. Ubezpieczony wykazał staż pracy na dzień 1 stycznia 1999 r. wynoszący 25 lat. Organ rentowy nie uznał odwołującemu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach w Spółdzielni Kółek Rolniczych w M. z siedzibą w S. od kwietnia 1976 r. do 31 grudnia 1998 r, na stanowisku kierowcy ciągnika – traktorzysty.

Wnioskodawca nie należy do OFE. Posiadał status pracownika. Obecnie pobiera rentę z tytułu niezdolności do pracy, która została mu przyznana pierwotnie od 27 września 2012 r.

W rozpoznawanej sprawie odwołujący zmierzał do wykazania okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach w Spółdzielni Kółek Rolniczych w M. z siedzibą w S. od 1 kwietnia 1976 r. do 31 grudnia 1998 r, na stanowisku kierowcy ciągnika – traktorzysty. W okresie od 1 kwietnia 1976 r. do 31 grudnia 1998 r. i nadal skarżący zatrudniony był w Spółdzielni Kółek Rolniczych w M. z siedzibą w S.. W okresie od 29 października 1976 r. do 16 października 1978 r. wnioskodawca odbywał zasadniczą służbę wojskową. Pracodawca w świadectwie pracy z dnia 23 maja 2017 r. potwierdził okres zatrudnienia odwołującego od 1 kwietnia 1976 r. do 29 lipca 2001 r. i nadal na stanowisku traktorzysty, a nadto wskazał, iż pracownik wykonywał w tym okresie pracę szczególnych warunkach - na stanowisku traktorzysty. Powołano dział VIII, poz. 3 przepisów ogólnych. Wystawiono wnioskodawcy także świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach z dnia 14 czerwca 2018 r., ze wskazaniem zatrudnienia, jako traktorzysty w okresie od 1 kwietnia 1976 r. do 29 lipca 2001 r. i nadal. Powołano Uchwałę nr 24 Zarządu Krajowego Związku (...) z dnia 14 czerwca 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy resortu rolnictwa – Wykaz A, Dział VIII, poz. 3, punkt 1 - kierowca ciągnika kołowego. Podobnie było w dokumencie z dnia 9 lipca 2018 r. W piśmie z dnia 14 czerwca 2018 r. pracodawca, na pytanie organu rentowego, stwierdził, iż praca traktorzysty była wykonywana przez E. K. także w transporcie drogowym po drogach publicznych, co wynikało, np. z potrzeby dojazdu na pole w celu wykonania prac polowych.

W spornych latach (...) M. zatrudniał około 80 osób, w znaczącej części byli to kierowcy ciągników, czyli traktorzyści. W tym czasie Zakład dysponował około 70 ciągnikami kołowymi. Traktorzyści wykonywali prace polowe w okresie od kwietnia do czerwca, następnie prace przy żniwach w lipcu i sierpniu, także wywożenie plonów do elewatorów, obsługiwali kombajny przy żniwach, a ponadto realizowali prace transportowe od września do stycznia przy wożeniu buraków cukrowych na punkty zbiorcze od rolników i potem do cukrowni, prace przy wywożeniu wysłodków z cukrowni do rolników, przy wywożeniu wapna defekacyjnego z cukrowni do rolników, prace transportowe przy wywożeniu nawozu i gnojowicy od rolników na pola, prace transportowe przy utrzymaniu dróg w okresie zimowym do końca marca dla potrzeb rejonów dróg, prace transportowe przy przewozie materiałów budowlanych dla rolników, także nawozów i węgla.

Prawo jazdy kategorii (...), tj. kierowcy ciągnika, odwołujący posiada od 1975 r. W karcie obiegowej zmiany z dnia 2 listopada 1978 r. stanowisko odwołującego określono, jako kierowca, podobnie w zaświadczeniu o odbyciu instruktarzu w zakresie bhp z dnia 2 listopada 1978 r. W podaniu z dnia 9 marca 1976 r. skarżący wniósł o zatrudnienie w charakterze kierowcy ciągnikowego. W umowie o pracę z dnia 1 kwietnia 1976 r. określono stanowisko odwołującego, jako kierowca ciągnikowy w Zakładzie Usług (...) w S.. W angażach z okresu do 3 listopada 1978 r. do grudnia 1989 r., stanowisko wnioskodawcy określano, jako kierowca - traktorzysty.

W dniu 26 marca 1980 r. odwołujący odbył jednodniowe szkolenie w zakresie wykonywania zabiegów ochrony roślin. Podobnie w dniu 1 lutego 1984 r.

Od grudnia 1989 r. stanowisko wnioskodawcy określono, jako kierownik zakładu usług mechanizacyjnych. W zakresie czynności jednakże określono stanowisko odwołującego, jako dyspozytor - brygadzysta zakładu usług mechanizacyjnych. W świadectwie pracy w szczególnych warunkach pracodawca wyodrębnił stanowisko skarżącego, jako brygadzysta, dopiero od 2001 r. Pracodawca odwołującego obecnie istnieje, funkcjonuje, trudno więc kwestionować dane, które podał w świadectwie pracy w szczególnych warunkach, co do faktycznej pracy odwołującego i faktycznie zajmowanego stanowiska. Stanowisko dyspozytora – brygadzisty, jak wynika z zakresu czynności bez daty, wiązało się takimi z czynnościami: prowadzenie bieżącej ewidencji pracy sprzętu, ustalenie i potwierdzenie sprawności technicznej środków transportowych, maszyn i agregatów przekazywanych do ruchu, kwalifikowanie do przeglądów technicznych i napraw powierzonych środków transportowych i maszyn, przydział poszczególnym pracownikom maszyn i sprzętu, ustalenie wyposażenia poszczególnych środków transportowych i maszyn, jego dokumentowanie i okresowe rozliczanie odpowiedzialnych pracowników, bieżące kompletowanie obsługi maszyn i sprzętu, przestrzeganie okresów międzynaprawczych i okresów przeglądów gwarancyjnych pojazdów oraz prowadzenie ewidencji w tym zakresie, czuwanie nad terminowym wykonaniem usług, dopilnowanie potwierdzenia przez usługobiorców wykonanych usług, wydawanie i odbiór prawidłowo wypełnionych kart drogowych, dopilnowanie prawidłowości eksploatacji sprzętu oraz maszyn, urządzeń i narzędzi, zamawianie i przyjmowanie paliwa, olejów, smarów, dbałość o przestrzeganie przepisów bhp i ppoż. w miejscu pracy, przestrzeganie zasad gospodarki magazynowej oraz ponoszenie odpowiedzialności za dokumentację w tym zakresie, kontrola merytoryczna dokumentów stwierdzających wykonanie usług, przeglądów, napraw, konserwacji, kontrola czasu pracy traktorzystów. Praca brygadzisty wiązała się więc z typowym nadzorem brygadzisty pracującego. W firmie zatrudnionych było kilku pracowników administracyjnych, którzy zajmowali się pracami administracyjnymi. Pracowali także magazynierzy.

Odwołujący wykonywał pracę traktorzysty w okresie co najmniej od 1 kwietnia 1976 r. do 31 grudnia 1998 r., stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Pracował przy pracach transportowych w rozmiarze co najmniej 9 miesięcy w roku.

Możliwość uzyskania emerytury przez mężczyzn i kobiety przed ukończeniem 65 i 60 roku życia przewidywał do 31 grudnia 2008 r. przepis art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Obecnie osoby urodzone po 31 grudnia 1948 r., które osiągnęły wiek wymieniony w art. 32 i pracowały w szczególnych warunkach, mogą przejść na emeryturę na warunkach przewidzianych w art. 184 wymienionej ustawy. Muszą, m.in. spełniać warunek wykazania stażu pracy - 25 lat dla mężczyzn i 15 lat pracy w szczególnych warunkach na dzień 1 stycznia 1999 r. Przepis ten wymagał także dla spełnienia warunków do świadczenia, rozwiązania stosunku pracy i braku przynależności do OFE. Obecnie, a mianowicie od 1 stycznia 2013 r., warunek rozwiązania stosunku pracy nie jest wymagany.

Dla celów ustalenia uprawnień do wcześniejszej emerytury za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych. Wiek emerytalny takich osób, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie ustawy oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.), a także na podstawie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie wymienionych aktów.

Pierwszym z warunków jest brak przynależności do OFE i odwołujący ten warunek spełnia. Kolejnym warunkiem jest ukończenie 60 roku życia. Odwołujący osiągnął wymagany przez przepisy wiek w dniu 25 marca 2017 r. Następnym warunkiem jest przepracowanie wymaganego okresu zatrudnienia, tj. co najmniej 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Wnioskodawca wykazał okresy składkowe i nieskładkowe w rozmiarze 25 lat na dzień 1 stycznia

1999 r. Ostatnim warunkiem uzyskania prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych jest przepracowanie co najmniej 15 lat w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze na dzień 1 stycznia 1999 r., która to kwestia wymagała wyjaśnienia.

Aby wykonywaną pracę można było zaliczyć do pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, musi to być rodzaj pracy wskazanej w załączniku A do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Praca ta, zgodnie z brzmieniem § 2 ust. 1 wymienionego rozporządzenia, musi być wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wymaganym na danym stanowisku. Stosownie do ustępu 2 § 2 rozporządzenia, okresy pracy w szczególnych warunkach stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w świadectwie pracy. Pracodawca odwołującego obecnie istnieje. Wystawił ubezpieczonemu świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach za sporny okres, podał czasokres, charakter pracy, zakwalifikował stanowisko do stanowisk pracy w szczególnych warunkach, wskazując odpowiednie przepisy w tym zakresie. Uczynił to zarówno w dokumentach po zakończeniu zatrudnienia E. K., jak i w dokumentach sporządzanych w toku postępowania odwoławczego od decyzji organu rentowego.

Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego, przedmiotem postępowania w sprawie o wcześniejszą emeryturę jest ustalenie tego świadczenia z uwagi na warunki pracy, co oznacza konieczność poczynienia ustaleń dotyczących rodzaju i wymiaru zatrudnienia w warunkach szczególnych.

W świetle powołanego wyżej § 2 rozporządzenia Rady Ministrów, zakład pracy wydaje zaświadczenie o zatrudnieniu w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wyłącznie na podstawie posiadanej dokumentacji, natomiast w sądowym postępowaniu odwoławczym możliwe jest ustalenie tych okresów także w oparciu o inne dowody, m. in. zeznania świadków (por. uchwała Sądu Najwyższego z 21 września 1984 r., sygn. akt: III UZP 48/84, opublikowana LEX nr 14630).

W rozpoznawanej sprawie, jak wyżej wskazano, odwołującemu wystawiono świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach za sporny okres.

Przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, iż skarżący wykonywał pracę w szczególnych warunkach w całym spornym okresie od 1 kwietnia 1976 r. do 31 grudnia 1998 r., tj. pracę traktorzysty. Przez okres co najmniej 9 miesięcy w roku wykonywał prace transportowe. W Wykazie A, Dziale VII, poz. 3 przepisów ogólnych, jako prace w szczególnych warunkach wymieniono prace kierowców ciągników, kombajnów i pojazdów gąsiennicowych. Pod pojęciem kierowców ciągników mieści się pojęcie traktorzysty.

W ocenie Sądu pierwszej instancji, ubezpieczony wykazał okres 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Mając na uwadze powyższe, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., Sąd uznał, iż odwołujący wykazał spełnienie warunków do przyznania emerytury wcześniejszej i zmienił zaskarżoną decyzję, orzekając, jak w sentencji zaskarżonego wyroku.

Apelację od powyższego wyroku wniósł organ rentowy, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając: naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 184 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, a nadto naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c.

Wskazując na powyższe, organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

W uzasadnieniu skarżący podniósł, że Sąd Okręgowy błędnie zakwalifikował pracę kierowcy ciągnika - traktorzysty do prac wymienionych w dziale VIII wykazu A, poz. 3, stanowiącego załącznik do rozporządzenia RM z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach. Dział ten dotyczy prac w transporcie i łączności - odwołujący natomiast w spornym okresie zatrudniony był w (...) Zakładzie Usług (...) z siedzibą w S., którego to Zakładu z pewnością nie można zakwalifikować do działu transportu i łączności, lecz do branży rolniczej. Prace zaliczone do szczególnych warunków w rolnictwie i przemyśle rolno- spożywczym zostały

wymienione w dziale X załącznika do cyt. rozporządzenia, natomiast w dziale XIV wykazane są prace różne. W działach tych prace kierowców nie zostały wymienione, jako prace w szczególnych warunkach, nie ma zatem podstaw do zaliczenia tej pracy do szczególnych warunków. Dla zakwalifikowania pracy kierowcy ciągnika, jako wykonywanej w warunkach szczególnych, istotne znaczenie ma to, czy była ona wykonywana w transporcie, czy w ramach rolniczych prac polowych. Prace polowe polegające na koszeniu, orce, czy opryskach, nie stanowią prac transportowych, zarówno w znaczeniu prawnym, jak i potocznym.

Organ rentowy podniósł, że Sąd orzekający wykazał, że praca w polu odbywała się w miesiącach od kwietnia do sierpnia, zaś od września realizowano już prace transportowe, w tym przy wożeniu buraków cukrowych na punkty zbiorcze od rolników i dalej do cukrowni, przy wywożeniu wysłodków, czy wapna defekacyjnego z cukrowni do rolników, przy wożeniu nawozów, prace przy utrzymaniu dróg zimą, prace przy przewożeniu materiałów budowlanych oraz węgla. Zdaniem Sądu pierwszej instancji, praca w transporcie była wykonywana przez co najmniej 9 miesięcy w każdym roku.

Sąd orzekający dysponował aktami osobowymi ubezpieczonego, z których wynikało, że w marcu 1980 r. oraz w lutym 1984 r. odbył on szkolenie w zakresie wykonywania zabiegów ochrony roślin. Od grudnia 1989 r. stanowisko wnioskodawcy określono, jako kierownik zakładu usług mechanizacyjnych, a w zakresie obowiązków, jako dyspozytor – brygadzysta zakładu usług mechanizacyjnych. E. K. zeznał, że prace administracyjne wykonywali inni pracownicy, w tym magazynierzy, zaś on był typowym brygadzystą pracującym. Sąd zwrócił uwagę, że pracodawca w świadectwie pracy w szczególnych warunkach wskazał na takie stanowisko dopiero od 2001 r. Uzasadniając zmianę decyzji ZUS, Sąd Okręgowy podniósł, iż pracodawca nadal istnieje i wydał w 2018 roku świadectwo pracy w szczególnych warunkach. Podał w nim czasokres wykonywania pracy w szczególnych warunkach na stanowisku traktorzysty od 1 kwietnia 1976 r. do 29 lipca 2001 r. oraz od 30 lipca 2001 r. do 26 września 2012 r. – jako traktorzysty – brygadzysta. Również potwierdził ten fakt w dokumentach wystawionych zaraz po zakończeniu zatrudnienia. Nie sposób zgodzić się z wyrokiem Sądu pierwszej instancji, ponieważ praca odwołującego w spornym okresie nie była pracą traktorzysty – tylko i wyłącznie w transporcie. Była to praca w polu, a taka nie podlega pod resort transportu, w którym wymieniony jest kierowca ciągnika. Stanowisko takie zajmuje Sąd Apelacyjny w Łodzi i inne oraz Sąd Najwyższy. Nadto, mając na uwadze zakres obowiązków wnioskodawcy od grudnia 1989 r., wydaje się niemożliwe, by nadal pracował wyłącznie jako traktorzysta. Zakres jego obowiązków był bardzo szeroki, w związku z czym trudno uznać, iż wszystkim zajmowali się inni pracownicy administracyjni, a odwołujący był tylko traktorzystą. Stanowisko wnioskodawcy w tym czasie było określane, jako kierownik usług mechanizacyjnych, a w zakresie obowiązków, jako dyspozytor – brygadzysta zakładu usług mechanizacyjnych. Zdaniem strony apelującej, do szczególnych warunków nie powinny być uwzględnione okresy pracy w charakterze traktorzysty. Nie była to bowiem praca tylko i wyłącznie w transporcie, a wykonywana także w polu.

E. K. na rozprawie apelacyjnej w dniu 27 sierpnia 2019 r. domagał się oddalenia apelacji. Wyjaśnił, że nie wie, dlaczego zakład pracy nie wpisał mu do świadectwa pracy, iż był również kombajnistą, wykonującym prace polowe. Mimo podpisania w 1989 r. przejęcia odpowiedzialności materialnej w związku z faktem powierzenia mu funkcji kierownika (...) w Spółdzielni Kółek Rolniczych w M., nie przestał być traktorzystą.

Sąd Apelacyjny w Łodzi zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego zasługuje na uwzględnienie i skutkuje zmianą zaskarżonego wyroku oraz oddaleniem odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia 21 czerwca 2018 r.

Zgodnie z regulacją zawartą w art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j.: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.), który to przepis został prawidłowo wskazany jako podstawa prawna rozstrzygnięcia, ubezpieczeni urodzeni po dniu 31 grudnia 1948 r. uzyskują prawo do emerytury po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32 ustawy, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym oraz mają niezbędny okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 ustawy (25 lat dla

mężczyzn). Odnosząc się do samego warunku odpowiednio długiego okresu pracy w warunkach szczególnych, należy wskazać, że zgodnie z § rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), winien on wynosić co najmniej 15 lat, a sama praca musi być wymieniona w wykazie A, stanowiącym załącznik do przedmiotowego rozporządzenia, prócz tego ma być wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy (§ 2 ust. 1). W judykaturze zgodnie przyjmuje się, że dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie), w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 września 2007 r., III UK 27/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 325; z dnia 19 września 2007 r., III UK 38/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 329; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07, LEX nr 483283; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 210/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 75; z dnia 24 marca 2009 r., I PK 194/08, LEX nr 528152). Innymi słowy, wykonywanie takich czynności, w których pracownik nie jest narażony na bezpośrednie działanie czynników szkodliwych, z zasady wyklucza uznanie pracy za wykonywaną w szczególnych warunkach w znaczeniu prawnie relewantnym. Ta linia jest już utrwalona, zaś w rozpatrywanej sprawie nie zostały przedstawione argumenty przemawiające za zmianą ugruntowanych zapatrywań.

Powołując się na powyższą regulację prawną, Sąd pierwszej instancji zasadnie wywiódł, że jedną z koniecznych przesłanek nabycia przez E. K. wcześniejszej emerytury jest udokumentowanie posiadania przez ubezpieczonego na dzień 1 stycznia 1999 r. co najmniej 15 – letniego okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach, o jakiej mowa w przepisach rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., a konkretnie wymienionej w wykazie A załącznika do rozporządzenia. Pozostałe przesłanki nabycia przez wnioskodawcę dochodzonego w sprawie świadczenia emerytalnego zostały spełnione i nie były sporne między stronami. Wnioskodawca próbował udowodnić w toku całego postępowania o emeryturę, że w spornym okresie od 1 kwietnia 1976 r. do 28 października 1976 r. oraz od 2 listopada 1978 r. do 31 grudnia 1998 r. (z przerwą na służbę wojskową), wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A załącznika do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., w dziale VIII „ Prace w transporcie i łączności ”, pod poz. 3, tj.: „ prace kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych ”. Skarżący twierdził, że pomimo tego, iż w dokumentach pracowniczych w pewnym okresie czasu nazwano zajmowane przez niego stanowisko jako: „ kierownik (...) w Spółdzielni Kółek Rolniczych ”, oraz w zakresie czynności „ dyspozytor – brygadzysta ”, w rzeczywistości przez cały okres zatrudnienia pracował wykonując prace kierowcy ciągnika - traktorzysty, tj. wyłącznie prace zaliczone do wykonywanych w szczególnych warunkach.

W celu ustalenia charakteru pracy wykonywanej przez odwołującego się w spornym okresie, Sąd Okręgowy przeprowadził stosowne postępowanie dowodowe, w tym przede wszystkim dowód z dokumentów znajdujących się w aktach osobowych wnioskodawcy oraz dowód z zeznań świadków i ubezpieczonego. Na podstawie tych dowodów, Sąd pierwszej instancji ustalił, czemu dał wyraz w pisemnych motywach kwestionowanego wyroku, że E. K., wykonując obowiązki pracownicze, w okresie co najmniej od 1 kwietnia 1976 r. do 31 grudnia 1998 r., stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pracował jako traktorzysta, przy czym przy pracach transportowych w rozmiarze co najmniej 9 miesięcy w roku. W rezultacie przepracował on wymagane 15 lat w szczególnych warunkach, co uprawnia go do ubiegania się o prawo do wcześniejszej emerytury na podstawie art. 184 w związku z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Ustalenia te zostały podważone przez organ rentowy, który w treści wywiezionej apelacji podniósł w szczególności, że analiza załączonych do sprawy akt osobowych ubezpieczonego nie pozwala uznać, iż w całym spornym okresie wykonywał on tylko i wyłącznie prace traktorzysty. O ile można zgodzić się, że w tym charakterze pracował do 1989 r., to z dniem 1 grudnia 1989 r. powierzono mu funkcję kierownika (...) w Spółdzielni Kółek Rolniczych w M., w związku z czym podpisał oświadczenie, że ponosi odpowiedzialność materialną za powierzone mu materiały, majątek i inne wartości oraz zobowiązuje się do przestrzegania przepisów w zakresie prawidłowego gospodarowania powierzonym mu majątkiem Spółdzielni (pisemne oświadczenie z dnia 1 grudnia 1989 r. w aktach osobowych). W zakresie czynności stanowisko to zostało określone jako „ dyspozytor – brygadzysta ”, przy czym z tym stanowiskiem wiązał się bardzo rozbudowany zakres obowiązków. Ma rację ZUS, że dokumentacja aktowa przeczy ustaleniom poczynionym

przez Sąd, że E. K. przez cały sporny okres był wyłącznie traktorzystą, gdy pełnił również funkcję kierownika (...) w Spółdzielni.

Faktem jest, że Sąd orzekający miał do dyspozycji świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wystawione przez pracodawcę skarżącego - (...) M. z/s w S. w dniu 14 czerwca 2018 r., w którym zaświadczone, iż wnioskodawca wykonywał pracę traktorzysty – brygadzysty dopiero od 30 lipca 2001 r., wcześniej był wyłącznie traktorzystą. Dokument ten pozostaje jednak w sprzeczności z innymi dokumentami z akt osobowych, w tym wspomnianym wyżej oświadczeniem o przejściu z dniem 1 grudnia 1989 r. odpowiedzialności materialnej za powierzone mienie z racji objęcia stanowiska kierownika (...) w Spółdzielni. Należy dodatkowo wskazać, że z cytowanego wyżej § 2 rozporządzenia nie wynika, aby stwierdzenie zakładu pracy w przedmiocie wykonywania przez pracownika pracy w warunkach szczególnych miało charakter wiążący i nie podlegało kontroli organów przyznających świadczenia uzależnione od wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Brak zatem takiego świadectwa lub jego zakwestionowanie przez organ rentowy, nie wyklucza dokonania ustalenia zatrudnienia w warunkach szczególnych innymi środkami dowodowymi w toku postępowania sądowego. Świadectwo pracy ma bowiem jedynie charakter informacyjny, samo przez się nie tworzy więc praw podmiotowych, ani ich nie pozbawia. Nie stwarza ono cech wyłączności w zakresie dowodowym w postępowaniu o realizację tych praw. Dysponowanie zatem przez wnioskodawcę świadectwem pracy w szczególnych warunkach wystawionym przez pracodawcę, wobec zakwestionowania tego dokumentu przez organ rentowy, nie jest wystarczające do przyznania mu prawa do emerytury. Świadectwo pracy jest bowiem jedynie dokumentem prywatnym. Nie korzysta zatem z domniemania prawdziwości jak dokument urzędowy, a stanowi tylko dowód tego, że osoba, która je podpisała, złożyła oświadczenie objęte jego treścią. Świadectwo pracy samo przez się nie tworzy praw podmiotowych, ani ich nie pozbawia. Oznacza to, że prawdziwość dokumentu prywatnego (świadectwa pracy) musi udowodnić osoba, która chce z tego dokumentu skorzystać, a zatem skarżący. Tymczasem wnioskodawca nie sprostował temu obowiązkowi, co oznacza, nie wykazał, aby w rzeczywistości przez cały sporny okres pracował tylko i wyłącznie jako traktorzysta. Nie wystarczy samo jego stwierdzenie, że chociaż w 1989 r. powierzono mu obowiązki kierownika (...) w Spółdzielni, to obowiązki te wykonywali inni pracownicy. Nielogiczne wydaje się w tej sytuacji przyjęcie, że powierzenie stanowiska kierownika (...) (odwołujący nie zaprzecza tej okoliczności faktycznej), nie wiązało się ze zmianą obowiązków, czy zadań pracownika.

Należy zgodzić się z zarzutem apelacji, że nawet gdyby przyjąć najbardziej korzystną dla ubezpieczonego wersję, iż przez cały sporny okres był on wyłącznie traktorzystą, to nie sposób uznać, że udowodnił co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach, o jakiej mowa w wykazie A, dziale VIII, poz. 3 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 3 grudnia 2013 r., I UK 172/13, L.; z dnia 13 sierpnia 2015 r., II UK 298/14, L.; z dnia 5 maja 2016 r., III UK 131/15, L.; z dnia 5 maja 2016 r., III UK 132/15, L.; z dnia 5 maja 2016 r., III UK 121/15, L.; z dnia 13 lipca 2016 r., I UK 218/15, L.; z dnia 12 października 2016 r., III UK 1/16, legalis; z dnia 15 listopada 2016 r., II UK 397/15, egalis; z dnia 26 stycznia 2017 r., III UK 51/16, L.; z dnia 16 lutego 2017 r., II UK 730/15 L.; z dnia 23 lutego 2017r., I UK 43/16 L.; z dnia 29 czerwca 2017r., III UK 169/16, L.), które wspiera ostatnia uchwała Sądu Najwyższego z dnia 8 sierpnia 2019 r., sygn. akt: III UZP3/19, tylko praca kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych w transporcie i łączności jest pracą w szczególnych warunkach w rozumieniu wskazanych wyżej przepisów. Nie jest nią praca traktorzysty, który pracuje w polu, nawet jeżeli musi dojechać ciągnikiem na to pole. Jak ustalił Sąd Okręgowy w rozpatrywanej sprawie, E. K. pracował jako traktorzysta przy pracach polowych w okresie od kwietnia do czerwca, a następnie przy żniwach w lipcu i sierpniu. Podstawę takich ustaleń stanowiły przede wszystkim zeznania samego wnioskodawcy, który słuchany na rozprawie w dniu 2 października 2018 r., podał: „ w polu pracowałem od kwietnia do sierpnia, a od września do marca był transport ”. Skoro prace transportowe były realizowane w podanych przez stronę miesiącach, tj. od września do marca, to były one wykonywane przez 7 miesięcy w każdym ze spornych lat, nie zaś przez 9 miesięcy, jak to uznał Sąd orzekający. W sumie daje to przez wszystkie sporne lata okres krótszy niż 15 lat (1977 – 1998 = 154 miesiące plus 4 miesiące z 1976 r., co daje 158 miesięcy, które podzielone dalej przez 12 miesięcy, dają niewiele ponad 13 lat ogólnego okresu pracy w szczególnych warunkach).

Reasumując, E. K. nie wypełnił ustawowej przesłanki warunkującej skuteczne ubieganie się o emeryturę z art. 184 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, a mianowicie nie udowodnił posiadania na dzień 1 stycznia 1999 r. co najmniej 15 lat pracy wykonywanej w szczególnych warunkach.

Z tych wszystkich powodów, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie od decyzji organu rentowego.